

MAAILMAN PARAS GEODEETTI

Geodeettisen laitoksen emeritus ylijohtaja, professori **Juhani Kakkuri** on viime vuosina ahkeroinut tietokirjojen parissa. Häneltä on ilmestynyt useita yleistajuisia teoksia maapalloa muokkaavista voimista ja kotiplaneettaamme uhkaavista ilmiöistä. Nyt hän on laatinut oivallisen elämäkerran

yhdestä edeltäjistään, **Veikko Aleksanteri Heiskasesta**, joka oli Geodeettisen laitoksen johdossa vuosina 1949–61.

Kakkuri kertoo tiiviisti Heiskasensa lapsuudesta ja nuoruudesta, tiedeuran valinnasta ja kansainvälisestä menestyksestä. Heiskasen elämänvaiheisiin liittyy lupaisia sattumuksia, joilla Kakkuri höystää kirjaansa. Hän kertoo, kuinka Heiskanen joutui koulussa nurkkaan häpeämään puhuttuaan Pythagoraan housuista, kuinka hänestä ei tullut tähtitieteilijää, koska ei polttanut piippua, ja kuinka häntä aikoinaan nimitettiin yleiseksi syyttäjäksi. Kakkuri mainitsee myös Geodeettisen laitoksen ”ihmeellisen työpöydän”, jonka äärestä poikamiestutkija toisensa perään astui avioon kirkkoherra **Mikko Levanderin** tyttärien kanssa. Saman pöydän ääressä Kakkuri on kirjoittanut kirjansa.

Kuljettaessaan Heiskasen elämäkertaa jouhevasti eteenpäin Kakkuri kertoo monia mielenkiin-

toisia asioita geodesian historiasta sekä Suomessa että muualla maailmassa. Teiden varsilla aikanaan kohonneet kolmiomittaustornit ovat nykyisin jo pääosin lahonneet, mutta 1920-luvulla Heiskanen oli itsekin niitä rakentamassa. Vaihtoehtona olisi ollut ”pitkiä jälkiredusointeja vaativia havaintotöitä”. Kiertämällä kesät ympäri Suomea torneja pystyttämässä Heiskanen sai talvet keskityttyä omaan tutkimustyöhönsä.

Toimittuaan ensin Geodeettisessa laitoksessa ja Teknillisessä korkeakoulussa Heiskanen siirtyi vuonna 1950 Yhdysvaltoihin. Hän oli tehnyt jo 1930- ja -40-luvuilla kolme pitkää matkaa Atlantin toiselle puolelle. Heiskanen toimi Ohion valtionyliopistoon perustetun geodesian, fotogrammetrian ja kartografian laitoksen johtajana vuoteen 1961 saakka.

Noihin vuosiin sijoittuu Heiskasen merkittävimpanä työnä pidetty Columbuksen geoidi, tarkkojen gravitaatiomittausten pohjalta

laadittu maapallon pinnanmuodon malli. Siinä saatiin ensi kertaa yhdistettyä eri maailmankolkissa käytetyt geodeettiset järjestelmät kattavaksi kartaksi geoidin muodosta. Nimensä hanke sai Ohion valtionyliopiston kotikaupungilta, Columbukselta.

Geodesia eli maanmittausoppi ei ole suurelle yleisölle kovin tuttu tieteenala, mutta ilman sitä olisivat kuulennotkin jääneet tekemättä. Geodeettisen tiedekunnan dekaani lähetti Heiskasen kuoltua hänen leskelleen **Kaarina Heiskaselle** osanottonsa ja totesi, että ”ilman miehenne johtamia tutkimuksia emme olisi päässeet Kuuhun”.

V. A. Heiskasen johdatteli Kuun piiriin myös monta tähtiharrastajasukupolvea. Hän oli 1920-luvun alussa perustamassa Tähtitieteellistä yhdistystä Ursaa ja toimi kahteen otteeseen sen puheenjohtajana yhteensä parinkymmenen vuoden ajan. Heiskasen kynänjälki näkyy vuonna 1929 ilmestyneessä Newcombin ja Engelmännin *Tähti-*

Keypro

VANTAA:
HORSMAKUJA 8 A 3,
01300 VANTAA,
PUH. 09-836 2310,
FAX 09-836 23158

JOENSUU:
TEOLLISUUSKATU 13,
80100 JOENSUU,
PUH. 013-226 921,
FAX 013-223 467

<http://www.keypro.fi>

VESI- JA VIEMÄRIVERKON HALLINNAN PALVELUKOKONAISUUS

KeyAQUA

Helppokäyttöinen
vesi- ja viemärlaitoksen
sekä vesiosuuskunnan
verkkotietojärjestelmä
palveluna [www.ymparistossa](http://www.ymparistossa.fi)

- kartta- ja verkkotietojen käyttö-, ylläpito- ja tulostus
- asiakkaiden ja sopimusten hallinta
- mittari- ja kulutustiedot sekä laskutuksen rajapinta
- online -käytön tuki ja aineiston ylläpito

Keypro Oy:n muut yhdyskuntatekniikan järjestelmät:

- KeyWINKKI - kaivu- ym. lupien hallintajärjestelmä
- KeyAREA - katu- ja viheraluekisteri
- KeyINFO - kuntalaisten palautteiden ja reklamaatioiden hallintajärjestelmä
- KeyLIGHT/UV - katuvalaistuksen verkko- ja vikatietojärjestelmä

KYSY LISÄÄ tai SOVI ESITTELYSTÄ: 09-836 2310, info@keypro.fi

maailma-teoksen suomennoksessa. Painoksen loputtua kustantaja pyysi Heiskasta kirjoittamaan uuden suomenkielisen yleistuksen. Legendaarinen *Tähtitiede* ilmestyi 1940–50-lukujen vaihteessa kaksiosaisena teoksena, joka löytyy yhä monen tähtitieteilijän ja tähtiharrastajan hyllystä.

Kakkurin kirjaa lukiessa ja Heiskasen uran etenemistä seurattaessa alkaa yhä enemmän askarruttaa millainen tämä tunnettu tutkija oli ihmisenä. Heiskasen tutkijanluonetta kuvaa hyvin se, mitä hänen

kuuluisa kollegansa **Walter D. Lambert** sanoi vuonna 1956 Amerikan geofysikaalisen unionin Bowien mitalin – joka vastaa arvostukseltaan Nobelin palkintoa – luovutustilaisuudessa: ”Eräs Bowien mitalin saajalle asetetuista pätevyysvaatimuksista on yhteistoimintakyky ja yhteishenki. Mitalinsaaja täyttää tämän ehdon.”

Kirjan loppupuolella hahmottuu Heiskasen luonne myös tiedepiirien ulkopuolella. Hän oli kiihkeä suomalaisuuspoliitikko ja toimi 1930-luvulla yhden kauden kansan-

edustajana. Heiskasen tavoitteena oli yliopiston suomalaistaminen ja kärkevine mielipiteineen hän joutui alituisen tukkanuottasille ruotsinkielisten poliitikkojen kanssa. Aikaa myöten Heiskasen jyrkät kielinäkemykset loivenivat ja lopullisesti ”sotakirves haudattiin” – kuten Kakkuri toteaa – Tukholmassa vuonna 1966 pidetyssä Pohjoismaisen geodeettisen komission yleiskokouksessa. Ruotsin kartografisen seuran puheenjohtaja **P.-O. Fagerholm** totesi puheessaan, että ”Pohjoismaissa kaikki kollegat

ovat ylpeitä Heiskasesta”. Tunnuslause lämmitti Heiskasen mieltä – ja oli toki täysin ansaittu.

Markus Hotakainen

Juhani Kakkuri: Maapallon mittaaja – V. A. Heiskasen elämä. Ursa, 2008. 160 s., sid., ISBN 978-952-5329-71-1. Suositushinta 29 €. Kirjaa on saatavana hyvin varustetuista kirja-kaupoista ja Ursan verkkokaupasta www.ursa.fi.

METROPOLIHALLINTOA LUOMAAN – LOPULTAKIN

Jussi-Pekka Alanen, eläkkeellä oleva Suomen Kuntaliiton entinen toimitusjohtaja ravistelee pääkaupunkiseudun kuntia ja valtiovaltaa hereille tekemään konkreettisia

päätöksiä metropolialueen rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseksi. Pelkällä vapaaehtoisuudella tuloksia ei synny, hän painottaa uunituoreessa julkaisussaan *Helsinki Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli*.

Alanen käy kirjassaan läpi keskeiset pääkaupunkiseudun ongelmat, joita on lukuisissa selvitysmiesten raporteissa ja tutkimuksissa esitelty. Näistä yhdeksi keskeisimmistä hän nimeää yhdyskuntarakenteen hajoamisen. Ongelmien perustekijöinä hän pitää kokonaisnäkömyksen ja keskinäisen luottamuksen puutetta.

Julkaisu antaa kattavan ja tiivistetyn kuvan pääkaupunkiseudun hallinnollisen rakenteen uudistamishankkeista, joista lukuisat ovat toteutuneet mutta useat jääneet paperille vailla tarvittavaa yhteistä tahtotilaa. Eräs näistä on Alasen itsensä viisi vuotta sitten tekemä

selvitys Helsingin seudun kuntien yhteistyöstä. Helsingin alueliitoksista kirja sisältää myös historiallinen katsauksen. Alueen ongelmien ratkaisemiseksi on aikojen saatossa käyty pitkä tie mittavienkin alueliitosten muodossa.

Alanen korostaa, että Helsingin seudun voimavarojen kokoaminen ja yhteistyön järjestäminen vaativat oman erillislainsäädännön, jolla päätösten tekotapa ja sitovuus samoin kuin kustannusten jako ja verorahojen tasaus järjestetään. Kun uusia lakisäätteisiä hallinnollisia järjestelmiä kritisoidaan byrokratian lisäämisestä Alanen muistuttaa, että nykyiset kymmenet eri periaatteella toimivat, vailla valtuuksia olevat työryhmät ja toimielimet ovat suurempi ongelma byrokratian ja demokraattisuuden puutteen kannalta kuin lailla järjestetty yhteinen päätöksenteko. 14 kuntaa ja 1,3 miljoonan asukkaan

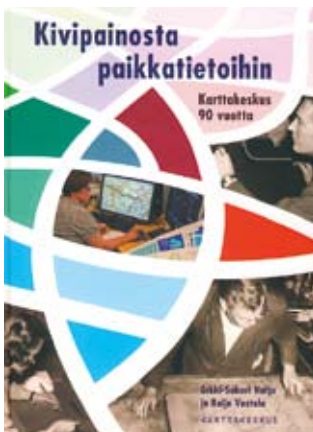
yhteisestä työssäkäyntialueesta tulisi tehdä muodollisestikin metropolialue, hän vetoaa.

Alasen kirja on erittäin ajankohtainen ja vakava vetoamus yhteisen tahtotilan löytämiseksi ja rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseksi pääkaupunkiseudulla. Se on selkeästi kirjoitettu ja poliittiset ristiriita-asetelmat on kuvattu ymmärrettävästi.

Teoksen voi ladata Kunnallisan kehittämissäätö KAKS:n sivuilta www.kaks.fi.

Pekka Raitanen

Jussi-Pekka Alanen: Helsinki Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli. Kunnallisan kehittämissäätö Polemia-sarjan julkaisu nro 74. 136 s. Vammalan kirjapaino Oy, Sastamala 2009. ISBN 978-952-5801-10-1 (nid.), ISBN 978-952-5801-11-8 (PDF).

KIVIPAINOSTA PAIKKATIETOIHIIN – KARTTAKESKUS 90 VUOTTA

Muistin kantama historia tuntuu kodikkaalta. Tällainen tunne syntyy selaillessani Karttakeskuksen historiikkia. Karttakeskuksen 90 vuotta karttojen ja paikkatietojen parissa on ollut monivivahteinen. Vuonna 1919 perustettiin maanmittaushallituksen kivipaino. Valtion liikelaitos Karttakeskus aloitti v. 1990. Sitten siitä tuli osakeyhtiö, joka kiertyi useiden yrityskauppojen kautta nykyiseksi, Affecto Finland Oy:n liiketoimintayksiköksi. Monimuotoinen on myös tekniikan

kehitys ja tuotteiden kirjo, jotka kirjassa seikkaperäisesti muun ohella esitellään.

Kirja on sukua juuri käynnistyneelle peruskartoituksen historiikki-työlle. Sukua se on myös **Osmo Niemelän** kirjoittamille karttakirjoille, Mauno Kajamaa-historiikille ja kartantekijöiden omille muisteluksille.

Kartan tekemisessä on jotain tunkkilaishromantiikkaan verrattavaa. Me tulemme taas.

Kirjaa ei ole toimitettu myyntitarkoituksiin, mikä on valitettavaa.

Sitä voi kuitenkin tiedustella Karttakeskuksen myyntiryhmästä

puh. 020 577 7452, myynti@kartta-keskus.fi, www.karttakeskus.fi.

Pekka Lehtonen

Kivipainosta paikkatietoihin. Karttakeskus 90 vuotta. Kirjoittaneet: Erkki-Sakari Harju, Reijo Vestola. Affecto Finland Oy, Karttakeskus 2009. ISBN 978-951-593-391-1.